

Секція 6. Теорія і методика управління освітою
Прищеп С.М., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

Управління процесом формування творчого потенціалу особистості у процесі навчальної діяльності: шляхи удосконалення

Про необхідність розробки питання формування творчої особистості у контексті розвитку її творчого потенціалу розглядається у нормативно-правових документах, де окреслена проблема позиціонується як питання державної ваги. Ці положення відображено у Законах України «Про освіту» [3] та в численних підзаконних нормативних актах.

Творчий початок потенційно закладено в кожному індивіді, і основне питання полягає в тому, наскільки він реалізується, стає визначальним у діях, вчинках та житті людини. Верхньою межею творчих досягнень особистості є удосконалення життя усього людства, інноваційне прискорення його соціальної та культурної еволюції та вдосконалення себе як повноцінного суб'єкта суспільного буття.

Визначальним у трактуванні творчої особистості С. Сисоевою є взаємозв'язок певних розвинених, системно пов'язаних творчих якостей, які дозволяють досягти людині високих результатів у будь-якій діяльності [5, с. 48].

Подібною є інтерпретація В. Моляко, на думку, якого поняття «творча особистість» позначає людину, яка має: певний рівень розвитку творчих здібностей; об'єктивацію цих здібностей у досягненнях; сформовані ціннісні орієнтації та життєві орієнтири, які сприяють процесові становлення, розвитку, прояву, реалізації творчого потенціалу; певну структуру характерних рис особистості, що гармонійно поєднується зі здібностями, утворюючи індивідуальний творчий стиль діяльності [4, с. 6].

На нашу думку, потенціал особистості – певна спонукальна сила, яка стимулює, схиляє особистість до певної діяльності, внутрішня енергія,

спрямована на творче самовираження та самоствердження, діяльнісне начало буття індивіда, джерело саморозвитку якогось явища.

На наше переконання, тільки створення сприятливих соціально-психологічних і педагогічних умов для розвитку особистості дасть можливість виявити її приховані можливості та розвинути необхідний рівень творчого потенціалу.

Характеризуючи творчу особистість в цілому, можна констатувати такі її особливості [2]: інтелектуальний потенціал (гнучкість, швидкість, дивергентність, здатність до наслідування); допитливість (внутрішня пізнавальна мотивація, відчуття нового); ініціатива (постійна активність і зайнятість, працелюбність, любов до труднощів); незалежність, самостійність, прагнення до самовираження; наполегливість, відданість справі; оригінальність, творчість (прагнення до творчих задач та занять, винахідливість); ерудиція, самореалізація.

Отже, творчий потенціал особистості – складна інтегральна особистісно-діялісна характеристика людини, що включає в себе інтелектуальний, мотиваційний і саморозвивальний аспекти, які відображають сукупність особистісних якостей і здібностей особистості, її психологічний стан, знання, вміння та навички, необхідні для здійснення розвитку й саморозвитку особистості шляхом актуалізації власних творчих сил та можливостей. Творчі можливості людини реалізуються не тільки в предметній діяльності, а й у самому процесі її життя, самореалізації як засобі самоствердження, самовираження та саморозвитку.

В системі освіти творчі можливості, закладені у кожній людині природою, мають бути розвинені та педагогічно скориговані, школа повинна закласти підґрунтя розвитку творчого потенціалу особистості та визначити сталий напрямок цього процесу.

Надзвичайно важливим на сьогодні є розробка програми адміністрації та педагогічних працівників навчального закладу щодо формування творчого потенціалу особистості.

На рівні школи потрібно, на нашу думку, активізувати творчу активність педагогічних кадрів та їх фахову майстерність; запровадження інноваційних навчально-виховних технологій, спрямованих на розвиток креативності учасників педагогічного процесу.

На рівні особистості вчителя варто усвідомити пріоритети креативної освіти та накопичувати передовий перспективний досвід, що може впроваджуватись у масову практику.

На рівні особистості учня, вкрай необхідно сформувати становлення учня як соціально зрілої творчої особистості із здатністю нестандартно мислити, приймати рішення у складних життєвих ситуаціях, адаптуватися у світі швидких змін; сформувати особистість із стійкою громадською свідомістю, високими духовними цінностями, умінням спілкуватися і поважати думку інших людей.

Важливим на часі є управлінська підсистема, а саме: корекція управлінської моделі з урахуванням нововведень, модернізація функцій управління; забезпечення оптимальних умов розвитку навчального закладу, створення простору для творчої самореалізації учасників освітнього процесу; збереження традицій школи, адаптація систем навчального та виховного процесів до роботи у нових умовах; перетворення школи на центр розвитку творчої особистості; організація колективу односторонців; забезпечення умов для формування мотивації до розвитку творчих здібностей.

Не менш важливою для управління процесом формування творчого потенціалу особистості є науково-методична підсистема, яку варто модернізувати шляхом створення методичних центрів, об'єднання педагогів за інтересами; активізувати творчу активність педагогів, підвищення їх психологічно-педагогічної культури.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [1;2] дав можливість визначити методи і прийоми, які варто використовувати у творчій навчальній діяльності. Серед них: аналогії, асоціації проб і помилок, психологічної активізації творчості, «мозкового штурму», синектики, фокальних об'єктів, контрольних запитань, алгоритм розв'язання творчих задач.

Для формування світоглядних властивостей творчої особистості, моральних та естетичних якостей, що сприяють успішній навчально-творчій діяльності, комунікативно-творчих здібностей вважаємо доцільно залучати учнівську молодь до діяльності у гуртках, студіях, секціях, факультативах.

Також учителі мають практикувати у школі творчі звіти груп художньої самодіяльності, організувати шкільні та персональні виставок дітей, де учні матимуть змогу представити свої творчі роботи, реалізувати творчі здібності.

Таким чином, досвід багатьох вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів засвідчив про вірогідність успішного формування у школярів якостей творчої особистості. Для цього учням варто надавати максимум можливостей для випробовування себе в творчості, починаючи з найпростіших завдань.

Література

1. Адакин Е. Формирование творческого потенциала студентов вуза в условиях системы заочного обучения : монография / Е. Адакин ; [ред. Н.Э. Касаткина]. – Томск : Изд-во Том. ун-та, 2005. – 328 с.
2. Антонова О. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя як фактор його професійної самореалізації. Життєтворчість особистості : концепція, досвід, проблеми: наук.-метод. зб. / за ред. І. Єрмакова, Г. Несен. Запоріжжя : Хортицький навчально-реабілітаційний багатoproфільний центр, 2006. – С. 553–561.
3. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (Дата звернення: 19.10.2017)
4. Моляко В. Психологічна теорія творчості / В. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2–9.
5. Сисоева С. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія / Нац. акад. пед. наук України, Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ : Едельвейс, 2014. – 399 с.